

DEBATA: KOMISIJA ZA ISTINU JE PREURANJENA

Author: IWPR
ICTY

Bosna nije spremna da stvori komisiju za istinu, s obzirom na to da u njoj jos uvek ne postoji vladavina prava, niti opsta saglasnost u pogledu nedavne proslosti.

Cemu uce decu u Bosni i Hercegovini? Cak i najpovrsnija analiza udzbenika, koju su inicirali nezavisni novinari i intelektualci, suocava nas sa turobnom stvarnoscu.

Srpski, hrvatski ili bosnjacki polaznici osnovnih skola bivaju poducavani medjusobno radikalno sukobljenim istorijama, sa propagandistickim narativima kreiranim od strane nacionalistickih partija. Takvim udzbenicima istorije pridruzuju se i prirucnici iz oblasti knjizevnosti, u kojima su autori pazljivo podeljeni na "nase" i "njihove" pisce.

Velik doprinos tome da ta podela bude potpuna dala je i medjunarodna zajednica. Strani strucnjaci koji su uticali na odredjivanje sadrzaja udzbenika, priklanjajuci se principu moralne ravnopravnosti, favorizuju izraz "strane u sukobu" u odnosu na bilo kakvu jasnu podelu odgovornosti. Medjunarodni cenzori su dakle odlucili da odbace velike reci kao sto su "agresija", "genocid" i "ratni zlocini".

Nesvestan ovih ustupaka, nekadasnji americki diplomata Ricard Holbruk prosle godine je posetio Potocare kraj Srebrenice - pet godina posle potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma kojeg je sam isposlovao. Holbruk je ionako dobroano zbunjene ucenike sokirao rekavsi im da oni hodaju po zemlji koja je natopljena krvlju Bosnjaka ubijenih u najvećem ratnom zlocinu na tlu Evrope posle Drugog svetskog rata.

U cemu je bio problem? Neko bi mogao pomisliti da se posezanjem za crvenim olovkama, kada je o skolskim udzbenicima rec, umeksava gruba stvarnost, da se deca u Bosni usmeravaju u pravcu tolerancije i zajednickog zivota. Medjutim, cinjenica je da se time samo potpomaze izgradnja drustva na temeljima razlicitih istina.

Jedan od osnovnih ciljeva Nacionalnog koordinacionog komiteta za osnivanje Komisije za istinu i pomirenje jeste tolerantnija buducnost za pripadnike mladje generacije u zemlji. To je divljenja dostojan cilj koji bi svako podrzao. Ali, da bi se taj cilj postigao, ovakva komisija za istinu mora biti formirana na cvrstim osnovama. Holbrukova poseta Potocarima dobro ilustruje zasto je nemoguće da komisija pocne sa radom sada, dok jos nisu ispunjeni svi uslovi.

Jednostavno receno, nije bilo nikog da cuje Holbrukovu poruku u Potocarima. Preziveli iz Srebrenice - majke, supruge i deca onih koji su, njih oko 7000, pobijeni - nisu od njega mogli da cuju nista novo. Oni su prosli kroz uzas Srebrenice i vrlo dobro znaju sta se u stvari dogodilo. U ovom trenutku, njihova najveća briga odnosi se na to da ostaci njihovih najmilijih jos uvek nisu otkriveni, identifikovani ili sahranjeni na dostojanstven nacin, kao i na cinjenicu da oni koji su okrivljeni za ratne zlocine jos uvek nisu kaznjeni.

Onda kada preziveli, medju kojima mnogi danas zive u prestonici, krenu put Srebrenice, jos uvek im je potrebna zastita policijskih patrola Ujedinjenih nacija i vojnika SFOR-a. Bez mogucnosti da se vrate svojim domovima, te porodice zive pod pretnjom iseljenja iz svog sadasnjeg mesta boravka - stanova koje su napustili oni Srbi i Hrvati, koji sada medjutim zele da se vrate u Sarajevo. A bosnjacka nacionalisticka Stranka demokratske akcije navodno koristi sredstva prezivelih iz Srebrenice pri nabavci automobila za svoje aktiviste.

Ukratko, svako govori o vlastitoj tragediji, ali srebrenicke porodice ne znaju sta da cine, niti kuda da krenu. Naravno, nijedna od ovih napacenih zena nema ambiciju da stane na celo udruzenja ciji je clan. Umesto

toga, srebrenickim organizacijama predsedavaju muskarci koji su - upravljajući se prema za Bosnu uobicajenim pravilima igre moci - cesce zaokupljeni potragom za kompromisom nego za istinom.

Onima koji danas zive u Srebrenici je, sa druge strane, jos manje u interesu da cuju ono sto je Holbruk imao da im kaze, s obzirom na to da se time neizbezno krece put zatvorskog kompleksa u Sevingenu. Amerikanceve reci sluze kao neprijatno podsecanje na to da negde u Holandiji postoji nesto sto se zove Medjunarodni krivicni tribunal za bivsu Jugoslaviju. Srbi koji sada kontrolisu Srebrenicu znaju da Tribunal nece prihvatiti jednostrane istine. Oni su svesni toga da su Slobodan Milosevic, Radovan Karadzic, Ratko Mladic i ostali generali organizovali granatiranje sarajevskih redova za vodu, dece koja su se igrala u snegu, ili tuzlanskih učenika koji su proslavljali svoje matursko vece.

Tesko da je potrebno i pominjati to da se i politicko vodjstvo u Bosni takodje oglasilo o Holbrukov iskaz. Samo nekoliko dana pre opstih izbora, politicari nisu zeleli da se otimaju o glasove onih koji su pritisnuti bosanskom sumornom i teskom stvarnoscu. Bolna istina od koje oni beze sastoji se u tome da je Bosna zemlja zlocina koji nisu kaznjeni, izbeglica koje se nisu vratile u svoje domove, javnih fondova koji se ne usmeravaju za popravku kuca i novcane pomoci koja je donela samo prividan mir.

U tome je najveći problem Bosne i Hercegovine: rat se završio bez pobednika. Zemlja se nije raspala, ali je iznutra podeljena. Gospodari rata postali su vlasnici mira, dok medjunarodna zajednica nije uspela da pronadje formulu za sprovođenje svojih odluka ili pojacavanje pritiska na vladu.

U takvoj situaciji, najlakse je latiti se crvene olovke i precrtati velike reci i ciljeve. Ishod svega je neka vrsta laznog pomirenja pri kome Dzemaludin Latic, poznat po svojim napadima na ljude iz mesovitih brakova i svojoj bosnjackoj nacionalistickoj ideologiji, svoj glas daje glasnogovorniku srpskog fasizma, Veliboru Ostojicu, birajući ga za predsedavajućeg parlamentarnog komiteta za ljudska prava. Nacionalisti koji su na vlasti jedni drugima cine usluge, pristajuci i na udzbenike koji nas nicemu ne uce.

Poverenje je jedna stvar, dok je pomirenje nesto sasvim drugo. Problem sa Bosnom je u tome sto se oni koji su zemlju odveli u rat nikada nisu borili jedni protiv drugih. Ti nacionalisti su, povezujuci se jedni s drugima u nastojanju da korumpiraju politicko podzemlje, formirali antikomunisticku koaliciju pre nego sto su stupili u rat. Sada, pet godina posle Dejtona, oni oglasavaju novi. Koliko god da su namere civilnih grupa pri podrsci koju pruzaju komisiji za istinu casne, nema nacina da ta komisija ostane potpuno nezavisna i nekorumpirana ovim dominantno politickim kontekstom. Vec je i Mirko Sarovic, predsednik Republike Srpske, oglasio formiranje specijalne komisije za istinu i pomirenje u srpskom entitetu.

Istinsko postovanje ljudskih prava, pravda i vladavina zakona jedini su nacin da se Bosna ispetlja iz moralne mocvare u kojoj se nalazi. Tek kada u Bosni budu postovane osnovne stavke Evropske konvencije o ljudskim pravima, moci ce biti nacinjen i sledeci korak. Zakon mora biti primenjivan, i to mogu ciniti jedino vlade, a ne komisije za istinu. Kada se imovina vrati u ruke vlasnika i kada oni budu u mogucnosti da je koriste onako kako zele, osnovni preduslov za istinu bice ispunjen.

Medjutim, to da ova zemlja nema buducnost sve dok najbolnije istine ne dospeju do svakog njenog gradjanina, predstavlja njenu turobnu stvarnost. Rad Tribunala za ratne zlocine u Hagu otuda zavredjuje najhitniji prioritet.

Tek kad Tribunal bude otkrio istine o grobovima koji su iskopani u Srebrenici, Prijedoru, Sanskom Mostu, kao i u Pakleniku, Kazanima i Ahmicima, i tek posto glavni tuzilac izrekne obuhvatnu presudu za zlocine protiv covecnosti, bice mogucno razmotriti i formiranje komisije za istinu. Tek nakon sto svaki gradjanin ove zemlje bude shvatio da se nekadasnji lider bosanskih Srba Momcilo Krajisnik nije borio za svoj vlastiti narod, kako to tvrdi cak i bosanski ratni predsednik Alija Izetbegovic, nego da bi svojom takozvanom borbom prouzrokovao smrt i patnju, pocece da se sticu uslovi za funkcionisanje komisije za istinu.

Tek tada ce ta komisija moci da sasluca svedoke i pomogne u stvaranju udzbenika za bosansku decu, koja

vise nece biti zbunjena onim sto se dogodilo u Srebrenici.

Vildana Selimbegovic je glavni urednik magazina "Dani" iz Sarajeva.

Focus: International Criminal Tribunal for the former
Yugoslavia

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/debata-komisija-za-istinu-je-preuranjena>